

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Perus- palvelu budjetti 2015

25a/2014

Kunnat

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Peruspalvelubudjetti 2015

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Pirkko Ala-Marttila/VM-julkaisutiimi

Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 2014

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisuaika	Valtiovarainministeriö, syyskuu 2014	
Tekijät	Kunnallistalouden ja –hallinnon neuvottelukunta ja peruspalveluohjelman ministeriryhmä	
Julkaisun nimi	Peruspalvelubudjetti 2015	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Julkaisun kieliversiot: ruotsi: Basservicebudgeten 2015 (25b/2014)	
Asiasanat	Kunnat, kuntatalous, kuntien menot, kuntien verotulot, valtionavut, kuntien rahoitusosuudet	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 25a/2014	
Julkaisun myynti/jakaja	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vm.fi/julkaisut . Samassa osoitteessa on ohjeet julkaisun painetun version tilaamiseen.	
Painopaikka ja -aika	Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 2014	
ISBN 978-952-251-604-6 (nid.) ISSN 1459-3394 (nid.) ISBN 978-952-251-605-3 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sivuja 48	Kieli Suomi
Tiivistelmä Peruspalvelubudjetissa 2015 arvioidaan kuntatalouden kehitysnäkymiä vuoteen 2018. Kuntien tulojen ja menojen kehitystä arvioidaan laskennallisesti ja laskelmassa on otettu huomioon valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin ennuste kokonaistaloudellisesta kehityksestä sekä valtion vuoden 2015 talousarvioesitys ja vuosien 2015 - 2018 kehyspäättös. Kuntatalouden näkymät lähivuosille ovat huolestuttavat. Kuntatalouden tila ei kohene, vaan menojen kasvu uhkaa jatkua tulojen kasvua nopeampana. Peruspalvelubudjetti 2015 sisältää taulukon, jossa verrataan valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarvioesityksessä vuodesta 2014 vuoteen 2015.		

Presentationblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, september 2014	
Författare	Delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning och ministergruppen för basserviceprogrammet	
Publikationens titel	Peruspalvelubudjetti 2015	
Publikationens andra versioner	Publikationens språkversioner: svenska: Basservicebudgeten 2015 (25b/2014)	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriets publikationer 25a/2014	
Beställningar/distribution	Publikationen finns i PDF-format på www.vm.fi/julkaisut . Anvisningar för beställning av en tryckt version finns på samma adress.	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Juvenes Print – Finlands Universitetstryckeri Ab, 2014	
ISBN 978-952-251-604-6 (hft.) ISSN 1459-3394 (hft.) ISBN 978-952-251-605-3 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 48	Språk Finska

Sammandrag

I basservicebudgeten 2015 bedöms utvecklingsutsikterna för den kommunala ekonomin fram till 2018. Utvecklingen av kommunernas inkomster och utgifter bedöms genom en kalkyl som har beaktat Finansministeriets uppskattningar av den totalekonomiska utvecklingen på medellång sikt samt budgetpropositionen för år 2015 och rambeslutet för åren 2015–2018. Utsikterna för den kommunala ekonomin inom de närmaste åren är oroväckande. Den kommunala ekonomin blir inte bättre, utan ökningen i utgifterna riskerar att fortsätta snabbare än ökningen i inkomsterna. Basservicebudgeten 2015 innehåller en tabell där effekterna av statens åtgärder på kommunernas och samkommunernas ekonomi jämförs i budgetpropositionen från 2014 till 2015.

Description page

Publisher and date	Ministry of Finance, September 2014	
Author(s)	The advisory council on local government finances and administration and the ministerial working group for the Basic Public Services Programme	
Title of publication	Peruspalvelubudjetti 2015	
Parts of publication/ other versions released	The publication 's language versions: Swedish: Basservicebudgeten 2015 (25b/2014)	
Publication series and number	Ministry of Finance publications 25a/2014	
Distribution and sale	The publication can be accessed in pdf-format at www.vm.fi/julkaisut . There are also instructions for ordering a printed version of the publication.	
Printed by	Juvenes Print – Finland University Print Ltd, 2014	
ISBN 978-952-251-604-6 (print.) ISSN 1459-3394 (print.) ISBN 978-952-251-605-3 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	No. of pages 48	Language Finnish
Abstract The 2015 basic public services budget review examines projected local government finances up to 2018. The development of local government income and expenditure is examined through calculations, taking into account the Ministry of Finance medium-term forecast for the overall development of the economy, the budget proposal for 2015 and the decision on spending limits for 2015–2018. The outlook for local government finances for the next few years is disconcerting. Local government finances will not improve; instead, expenditure threatens to outgrow revenue. The basic public services budget 2015 includes a table comparing the impacts of central government measures on the finances of municipalities and joint municipal authorities in the budget proposal from 2014 to 2015.		

Sisältö

1	Kuntatalouden tila ja kehitysnäkymät	11
1.1	Kertaluonteiset verotulon lisäykset paransivat kuntatalouden tulosta vuonna 2013	12
1.2	Liikelaitosten yhtiöittäminen vahvistaa laskennallisesti kuntataloutta vuonna 2014	12
1.3	Kunnallisten liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittämisen vaikutukset kuntatalouden tarkasteluun	13
1.4	Kuntatalouden tila heikkenee vuonna 2015	14
1.5	Ilman uusia sopeutustoimia kuntatalouden velkaantuminen jatkuu vuosina 2016 - 2018	14
1.6	Kuntaryhmittäinen tarkastelu	16
2	Kuntien menojen kehitys	19
2.1	Menokehitys vuonna 2013	19
2.2	Menokehitys vuosina 2014 -2018	19
3	Kuntien verotulot	23
3.1	Verotulojen kehitys vuosina 2015 - 2018	23
3.2	Kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset vuonna 2015	24
4	Kuntien valtionavut	27
4.1	Kuntien valtionosuusjärjestelmä	27
4.2	Kuntien valtionavut vuonna 2015	28

5	Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen	33
5.1	Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ja valtionavustukset	33
5.2	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus ja valtionavustukset	35
5.3	Rakennepoliittisen ohjelman kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen	36
5.4	Muut toimenpiteet	37
6	Maksutulot.....	41
7	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistus	43
LIITE 1		45

1 Kuntatalouden tila ja kehitysnäkymät

Kuntatalouteen on viime vuosina syntynyt tulojen ja menojen epäsuhta. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate riitti vuonna 2013 niukasti kattamaan poistot mutta ei nettoinvestointeja. Kuntatalouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi 8 prosenttiin. Kansantalouden tilinpidon käsittein tarkasteltuna kuva kuntatalouden tilasta oli samanlainen; kuntatalouden alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 0,8 % vuonna 2013.

Kuntatalouden näkymät lähivuosille ovat huolestuttavat. Kuntatalouden tila ei kohene, vaan menojen kasvu uhkaa jatkua tulojen kasvua nopeampana. Kuntatalouden kestävyys- ja turvaaminen edellyttää sekä rakennepoliittisen ohjelman täysimittaista toimeenpanoa että kuntien omia toimia talouden sopeuttamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.

Talousskasvun ennustetaan elpyvän hitaasti, joten kuntien veropohjien kasvu arvioidaan vaimeaksi. Useat kunnat nostivat tänä vuonna kunnallisvero- ja kiinteistöveroprosenttejaan, ja paine veroprosenttien korotusten jatkumiseen lähivuosina on tuntuva. Valtionavut vähenevät vuonna 2015 mm. peruspalvelujen valtionosuuden leikkaamisen johdosta.

Kuntien toimintamenot kasvavat puolestaan tasaisesti väestön määrän ja ikärakenteen muutoksen lisätessä palvelutarvetta. Kustannustason nousun arvioidaan pysyvän maltillisena. Valtion toimenpiteisiin sisältyy sekä kuntien menoja lisääviä että niitä vähentäviä toimia.

Peruspalvelubudjettitarkasteluun sisältyvään kuntatalouden kehitysarvioon vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen. Näiden myötä osa toiminnoista siirtyy peruspalvelubudjettitarkastelussa kuntatalouden ulkopuolelle. Liikelaitosten yhtiöittämiseen liittyvät kertaerät kohentavat laskennallisesti kuntatalouden tulosta vuonna 2014. Yhtiöittämisen pysyvä vaikutus arvioidaan sen sijaan hieman kuntataloutta heikentäväksi tulos- ja rahoituslaskelmatasolla.

Kansantalouden tilinpidon mukaiseen kuntasektorin sektorirajaukseen edellä mainitut yhtiöittämiset eivät juuri vaikuta. Tilinpidon käsittein kuntatalouden rahoitusasema arvioidaan ensi vuonna noin prosentin alijäämäiseksi suhteessa bruttokansantuotteeseen.

1.1 Kertaluonteiset verotulon lisäykset paransivat kuntatalouden tulosta vuonna 2013

Tilastokeskuksen julkaisemien kuntien ja kuntayhtymien ennakkollisten tilinpäätöstiötojen mukaan kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate oli 2,7 mrd. euroa vuonna 2013. Vuosikate vahvistui 900 milj. euroa edellisvuodesta. Toimintamenojen nimellinen kasvu hidastui 2,5 prosenttiin aiempaa maltillisemman kustannuskehityksen ja kuntien omien sopeutustoimien ansiosta. Vuosikatetta vahvistivat ennen kaikkea kertaluonteiset tekijät, jotka lisäsivät etenkin kuntien verotuloja. Vuosikate riitti kattamaan poistot ja koko kuntatalouden tulos oli näin positiivinen.

Kuntatalouden nettoinvestoinnit kasvoivat edelleen. Tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointikuluja, joten vajaa kolmannes investoinneista rahoitettiin lisäämällä velanottoa. Kuntatalouden rahoitusjäämä supistui edellisvuodesta, mutta oli edelleen yli miljardi euroa alijäämäinen. Velan määrä kasvoi 15,6 mrd. euroon eli noin 8 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

1.2 Liikelaitosten yhtiöittäminen vahvistaa laskennallisesti kuntataloutta vuonna 2014

Vuonna 2014 kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate ei riitä kattamaan nettoinvestointeja. Kuntataloutta vahvistavat kuntien omat sopeutustoimet sekä laskennallisesti kunnallisten liikelaitosten yhtiöittämisestä saadut kertaluonteiset tulot.

Kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan 2,5 prosenttia vuonna 2014. Heikko talous- ja työllisyyskehitys vaimentavat veropohjien kasvua. Palkkatulot kasvavat vain vajaan prosentin ja yritysten tuloskehitys jatkuu kuluvana vuonna heikkona. Kuntien verotulojen kasvua toisaalta lisäävät kunnallisveroprosenttien korotukset sekä kiinteistöveron arvos- tusperusteisiin tehdyt muutokset. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi vuoden alussa 0,36 prosenttiyksiköllä ja useat kunnat korottivat myös kiinteistöveroprosenttejaan. Vuoden 2013 verotuksen valmistumisesta saadut ennakkotiedot osoittavat, että pääomatu- loveron määrä v. 2013 oli ennustettua korkeampi ja kuntaryhmän vuodelle 2013 käytetty jako-osuus on ollut liian korkea. Tästä johtuva oikaisu vähentää kunnallisveron kertymää arviolta 110 milj. euroa vuonna 2014.

Käyttötalouden valtionosuudet vähenevät 2,3 %. Peruspalvelujen valtionosuutta alen- netaan, ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotuksia tänä vuonna. Toisaalta valtionosuuksia kasvattaa jäteveron tuottoa vastaavan lisäyksen ohjaa- minen kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

Kuntatalouden toimintamenojen arvioidaan kasvavan nimellisesti vain prosentin kulu- vana vuonna. Hidas kasvu selittyy osittain ammattikorkeakoulujen toteutuneella yhtiöittä- misellä ja sen seurauksena niiden poistumisella peruspalvelubudjetin tarkastelun piiristä. Toimintamenojen kasvua hidastaa myös kuntien omat sopeutustoimet. Kuntien ja kuntayh- tymien henkilöstöstä jää vuosittain eläkkeelle noin 16 000 henkilöä ja kuntien arvioidaan jättävän kireän taloustilanteen vuoksi osan virka- ja työsuhteista sekä sijaisuuksista täyt-

tämättä. Laskelmassa on oletettu henkilöstömäärän alenevan vuonna 2014 noin 1500 hengellä. Tämä oletus perustuu mm. Kuntatyönantajien ja Kuntien eläkevakuutuksen tekemiin kyselyihin. Laskelmassa ei ole oletettu kuntien omia sopeutustoimia myöhemmille vuosille.

1.3 Kunnallisten liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittämisen vaikutukset kuntatalouden tarkasteluun

Kuntatalouden tilan arviointia kuntien talous- ja toimintatilaston ja tässä esitetyn kehitysarvion perusteella hankaloittaa kuntatalouden piirissä tapahtuvat muutokset. Peruspalvelubudjetin kuntatalouden piiriin kuuluvat kunnalliset liikelaitokset sekä kuntien ja kuntayhtymien ylläpitämät ammattikorkeakoulut. Osakeyhtiömuotoisen liiketoiminnan menot ja tulot eivät sisälly kuntien taloustilastoihin ja siten peruspalvelubudjetissa tarkasteltuun kuntatalouteen, vaikka kunnalla olisi osakeyhtiön määräysvalta.

Kuntalakia muutettiin vuonna 2013 siten, että kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen tulee pääsääntöisesti antaa tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi vuoden 2014 loppuun mennessä. Liikelaitosten yhtiöittämisten suurimmat kertaluonteiset vaikutukset näkyvät kuntataloudessa vuonna 2014. Merkittävimmät vaikutukset aiheutuvat Helsingin Energian yhtiöittämisestä. Tässä esitetyssä kehitysarviossa kuntatalouden yhteenlaskettu tilikauden tulos vahvistuu kuluvana vuonna kertaluonteisten myyntivoittojen seurauksena noin miljardilla eurolla. Myös nettoinvestoinnit vähenevät noin 400 milj. eurolla. Siten kuntatalouden rahoitusjäämä vahvistuu liikelaitosten yhtiöittämisen seurauksena noin 400 milj. eurolla vuonna 2014. Arvio liikelaitosten yhtiöittämisen vaikutuksesta perustuu Kuntaliiton tekemään kyselyyn.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksessa vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirtyy valtiolle. Vuodesta 2015 valtionosuuksia kuntien peruspalveluihin ja muuhun toisen asteen koulutukseen alennetaan yhteensä 455 milj. eurolla ammattikorkeakoulujen kuntien rahoitusosuuden poistamisen vuoksi. Samanaikaisesti tapahtuva ammattikorkeakoulujen hallinnollisen aseman muuttaminen osakeyhtiömuotoiseksi poistaa viimeisetkin ammattikorkeakoulut kuntataloudesta ja peruspalvelubudjettitarkastelusta vuodesta 2015 alkaen.

Suurin osa kunnallisista ammattikorkeakouluista on yhtiötetty jo ennen ammattikorkeakoulu-uudistusta. Kun vuonna 2012 kuntien tai kuntayhtymämuotoisia ammattikorkeakouluja oli kymmenkunta, on niitä kuluvana vuonna enää kolme. Yhtiötetyt ammattikorkeakoulut eivät kuulu kuntien taloustilaston tiedonkeruun piiriin, eivätkä ne ole mukana peruspalvelubudjetin mukaisessa kuntatalouden tarkastelussa. Tämä näkyy kuntatalouden kehitysarviossa sekä tulo- että menopuolella: valtionapujen taso alenee, mutta toisaalta myös ammattikorkeakoulujen menot poistuvat peruspalvelubudjettitarkastelusta.

Kokonaisuudessaan kunnallisten liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittämisen sekä rahoitusuudistuksen yhteisvaikutuksena kuntatalouden rahoitusjäämä vahvistuu tässä esitetyssä arviossa kuluvana vuonna runsaat 400 milj. euroa.

1.4 Kuntatalouden tila heikkenee vuonna 2015

Vuonna 2015 talouskasvu alkaa hiljalleen elpyä. Työllisyystilanne pysyy kuitenkin edelleen heikkona. Ansiotason kasvu hidastuu ja kustannuskehitys jatkuu maltillisena. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate heikkenee 1,8 mrd. euroon eikä riitä kattamaan poistoja. Kuntatalouden tuloksesta muodostuu selvästi alijäämäinen.

Kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan 1,8 % vuonna 2015. Laskelmaan ei sisälly oletusta kunnallisveroprosenttien korotuksista. Hallitus on päättänyt sekä kuntien verotuloja lisääviä että vähentäviä veroperustemuutoksia, joiden yhteisvaikutuksena kuntien verotulot alenevat vuonna 2015 noin 83 milj. euroa. Valtionosuuksiin tehdään vastaavan suuruinen kompensaatio, joten veroperustemuutoksilla ei ole vaikutusta kuntatalouden rahoitusasemaan. Kiinteistöveron tuottoa lisäävät kiinteistöveron vaihteluvälien korotukset. Arvioitua kiinteistöverotulojen lisäystä vastaava määrä kuitenkin vähennetään kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta.

Käyttötalouden valtionosuudet alenevat 1,7 % vuonna 2015. Osana valtiontalouden sopeutustoimia tehdyt valtionosuuden leikkaukset alentavat valtionosuuksien tasoa yht. 188 milj. euroa. Yhteensä valtionosuuksien ja verotulojen arvioidaan kasvavan 0,8 % vuonna 2015.

Valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen sisältyviä kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä tarkastellaan jäljempänä yksityiskohtaisemmin luvuissa 3 - 5.

Toimintamenojen nimellisen kasvun arvioidaan jäävän vuonna 2015 noin 0,5 prosenttiin eli kuluvan vuoden tapaan poikkeuksellisen alhaiseksi. Toimintamenojen kasvua hidastaa sekä kuntien liikelaitosten yhtiöittäminen että ammattikorkeakoulujen siirtyminen pois kunnallisen toiminnan piiristä. Ilman näitä tarkasteltavan kuntatalouden kokoon vaikuttavia muutoksia toimintamenot kasvaisivat vuonna 2015 arviolta 2½ %. Toimintamenoja kasvattaa väestön ikärakenteen muutoksesta syntyvä palvelutarpeen kasvu. Kustannustason arvioidaan nousevan runsaan prosentin. Investointien arvioidaan palautuvan nimellisesti lähelle vuoden 2013 tasoa. Menojen kehitystä menolajeittain tarkastellaan jäljempänä luvussa 2.

1.5 Ilman uusia sopeutustoimia kuntatalouden velkaantuminen jatkuu vuosina 2016 - 2018

Taulukossa 1 on esitetty arvio kuntatalouden tulojen ja menojen laskennallisesta kehityksestä vuoteen 2018 asti. Laskelmassa on otettu huomioon valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin ennuste kokonaistaloudellisesta kehityksestä sekä valtion vuoden 2015 talousarvioesitys ja vuosien 2015 - 2018 kehyspäättös.

Taulukko 1. Kuntatalouden tulojen ja menojen kehitysarvio vuosina 2013 – 2018 kuntien kirjanpidon mukaisesti, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
TULOKSEN MUODOSTUMINEN						
1. Toimintakate*	-26,4	-26,9	-27,9	-28,7	-29,4	-30,3
2. Verotulot	20,6	21,1	21,5	22,0	22,8	23,5
3. Valtionsuudet, käyttötalous	8,3	8,1	8,0	8,1	8,1	8,3
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto*	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	-0,1
5. Vuosikate*	2,7	2,6	1,8	1,5	1,6	1,4
6. Poistot*	-2,6	-2,7	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0
7. Satunnaiset erät, netto*	0,4	1,4	0,3	0,3	0,3	0,3
8. Tilikauden tulos*	0,4	1,2	-0,6	-1,0	-1,1	-1,3
Rahoitus						
9. Vuosikate*	2,7	2,6	1,8	1,5	1,6	1,4
10. Satunnaiset erät*	0,4	1,4	0,3	0,3	0,3	0,3
11. Tulorahoituksen korjauserät*	-0,6	-1,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Tulorahoitus, netto*	2,5	2,3	1,6	1,4	1,4	1,2
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit*	-4,7	-6,9	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot*	1,1	3,7	1,2	1,1	1,1	1,1
15. Investoinnit, netto*	-3,6	-3,2	-3,5	-3,5	-3,5	-3,5
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)*	-1,1	-0,8	-1,9	-2,1	-2,1	-2,3
17. Lainakanta	15,6	17,2	19,1	21,3	23,4	25,7
18. Kassavarat	5,2	5,2	5,1	5,1	5,0	4,9
19. Nettovelka	10,4	12,0	14,0	16,2	18,4	20,8

* Näihin eriin vaikuttaa etenkin vuosina 2014-2015 kunnallisten liikelaitosten sekä kuntien ja kuntayhtymien hallinnoimien ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen. Se mm. lisää tilikauden tulosta n. 1 mrd. eurolla v. 2014.

Tässä esitetty tarkastelu on ns. muuttumattomaan politiikkaan perustuva kehitysarvio, jonka tarkoituksena on osoittaa, mikä kuntatalouden yhteenlaskettu sopeuttamistarve on arvioitu tulokehitys huomioon ottaen. Toimintamenouran lähtökohtana on ennustettu kustannuskehitys sekä väestön ikärakenteen muutoksesta syntyvä palvelutarpeen kasvu. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti pidetään laskelmassa vuoden 2014 tasolla. Vastaavasti maksuihin ei ole oletettu korotuksia, eikä menoja ole lähtökohtaisesti tasapainotettu tulokehityksen kanssa. Laskelmassa syntyvä rahoitusjäämä kasvattaa suoraan kuntien lainakantaa. Laskelma kuvastaa kuntatalouden kehitystä kokonaisuudessaan tehdyillä oletuksilla. Yksittäisten kuntien väliset erot sekä tulo- että menokehityksessä ovat suuria.

Näillä oletuksin tehdyssä laskelmassa kuntatalouden tila heikkenee tulevina vuosina huolestuttavan paljon. Ilman uusia toimenpiteitä menojen kasvu jatkuu huomattavasti tulojen kasvua nopeampana ja kuntatalouden epätasapaino syvenee noin 2,3 mrd. euroon vuoteen 2018 mennessä. Kuntien velan määrä kasvaisi 25,7 mrd. euroon eli yli 11 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteesta.

Hallitus on sitoutunut ohjelmassaan vähentämään rakennepoliittisen ohjelman mukaisesti kuntien tehtäviä ja velvoitteita vuoteen 2017 mennessä. Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteena on saavuttaa yhden miljardin euron kokonaisvähennys kuntien ja kuntayhtymien toimintamenoihin vuoden 2017 tasolla. Lisäksi kuntien tulee omin toimin vahvistaa kuntataloutta vuoteen 2017 mennessä yhdellä miljardilla eurolla. Rakennepoliittisessa ohjelmassa tavoiteltuja säästövaikutuksia voidaan sisällyttää valtiontalouden kehyspäättökseen ja talousarvioesityksiin siinä tahdissa kuin on riittävän täsmällisiä tietoja toimenpiteistä ja luotettavia arvioita niiden vaikutuksista. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2015 – 2018 sisällytetyt toimet kattoivat alustavan laskennallisen arvion mukaan reilun kolmanneksen tavoitellusta miljardin euron säästöstä vuoden 2017 tasolla. Kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentävistä toimenpiteistä on tässä laskelmassa huomioitu julkisen talouden suunnitelman sisältämät toimet siltä osin kuin niiden on arvioitu toteutuvan vuoteen 2018 mennessä. Kuntien omia toimenpiteitä ei ole muuttumattoman politiikan periaatteen mukaisesti huomioitu.

Kuntatalouden kestävyys turvaaminen edellyttää rakennepoliittisen ohjelman täysimittaista toimeenpanoa. Kestävyys turvaaminen edellyttää myös, että kunnat sitoutuvat jatkamaan talouden sopeuttamista ja tuottavuutta parantavia toimia. Ilman kuntien tehtävien ja velvoitteiden merkittävää vähentämistä kuntatalouden velkaantumisen taittaminen merkitsee kuitenkin huomattavia kunnallisveroprosenttien korotuksia ja toimintamenojen leikkauksia. Jos kuntatalouden rahoitusjäämä tasapainotetaan vain kunnallisveroprosenttia korottamalla, merkitsisi se keskimääräisen kunnallisveroprosentin runsaan 2 prosenttiyksikön suuruista korotusta vuoden 2018 tasossa. Jos sopeutus toteutuisi kokonaisuudessaan toimintamenokehitystä hillitsemällä, toimintamenojen kasvun tulisi olla vuosittain vajaan 1½ prosenttiyksikön verran tässä esitettyä hitaampaa. Ottaen huomioon väestön ikärakenteen aiheuttama palvelutarpeen kasvu sekä kuntien tehtävien laajuus, johtaisi kuntatalouden sopeuttaminen vain kuntien omin toimin todennäköisesti keskimääräisen kunnallisveroasteen huomattavaan nousuun.

1.6 Kuntaryhmittäinen tarkastelu

Vuonna 2013 kuntien tulorahoituksen määrää osoittavan vuosikatteen lasku pysähtyi, mutta vuosikate heikkenee jälleen kaikissa kuntaryhmissä vuonna 2014 valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osaston laskennallisen ennakointimallin mukaan. Ennakointimallissa ei ole mukana kuntayhtymiä. Malli sisältää oletuksia kunnan talouden tasapainotuksesta, toisin kuin edellä esitetty kuntatalouden kehitysarvio.

Kuntien lainakannan arvioidaan kasvavan vuonna 2014, ja kasvu jatkuu myös ensi vuonna. Lainakanta kasvaa kaikissa kuntakokoryhmissä, ja kasvu on suurinta yli 100 000 asukkaan kunnissa. Koko maan kasvu on lähivuosina lähellä vuoden 2013 tasoa.

Vuoden 2013 ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 28. Vuosina 2014 ja 2015 näitä kuntia arvioidaan olevan enemmän. Vuosikatteen heikkous tai negatiivisuus on tyypillistä asukasluvultaan keskimääräistä pienemmille kunnille, joskin lisääntyvässä määrin vaikeuksissa ovat myös monet seutukaupungit ja maakunta-

keskukset. Vuonna 2013 vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja 150 kunnassa. Vuosina 2014 ja 2015 näiden kuntien määrän arvioidaan kasvavan jonkin verran.

Vuosien 2012 ja 2013 tilinpäätösten mukaan neljä kuntaa täytti erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien (kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain 63 a §) tunnusluvut. Näistä kaksi oli ensimmäistä kertaa arviointimenettelyssä. Kahden muun kunnan osalta valtioneuvosto päätti kesäkuussa 2014 yhdistämisestä toiseen kuntaan. Arviointimenettely on toteutettu kahdeksan kertaa, ja niissä on ollut mukana yhteensä 30 eri kuntaa. Kolme kuntaa on ollut arviointimenettelyssä kaksi kertaa.

Taulukko 2. Manner-Suomen kuntien talouskehitys vuosina 2013 – 2015, euroa/as kuntaryhmittäin ilman kuntayhtymiä¹

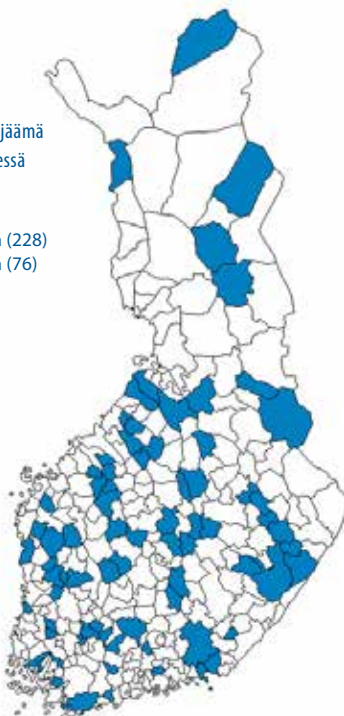
Asukasmäärä	Vuosikate 2013	Vuosikate 2014	Vuosikate 2015	Lainakanta 2013	Lainakanta 2014	Lainakanta 2015
alle 2 000	317	251	-26	2 680	2 662	3 018
2 000 - 6 000	304	225	101	2 055	2 071	2 313
6 001 - 10 000	269	204	101	2 375	2 380	2 628
10 001 - 20 000	294	215	204	2 503	2 504	2 697
20 001 - 40 000	343	243	280	2 318	2 315	2 472
40 001 - 100 000	306	314	356	2 712	2 703	2 874
yli 100 000	502	421	528	2 706	3 205	3 512
Koko maa	380	314	345	2 542	2 728	2 964

¹ Vuosi 2014 ei sisällä harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta ja toimintakatteen kasvu on peruspalveluohjelman mukaan. Kaikki vuodet vuoden 2013 kuntajaolla.

Kuntien vuosikate ja kertynyt yli-/alijäämä vuoden 2013 tilinpäätöksessä

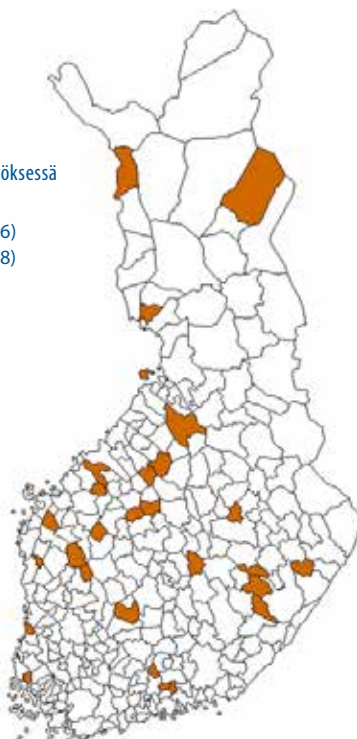
Kuntien kertynyt yli- ja alijäämä
vuoden 2013 tilinpäätöksessä

- Ylimääräinen kunta (228)
 Alijäämäinen kunta (76)

Vuosikate
vuoden 2013 tilinpäätöksessä

- Positiivinen (276)
 Negatiivinen (28)

2 Kuntien menojen kehitys

2.1 Menokehitys vuonna 2013

Kuntatalouden toimintamenojen kasvu hidastui 2,5 prosenttiin vuonna 2013. Kunta-alan palkkamenot kasvoivat runsaat ½ prosenttia ja ansiotaso nousi noin 2 %. Kunnat sopeuttivat toimintaansa ja vähensivät henkilöstöään. Kuntatalouden toimintamenoja ja – tuloja alensi jo vuonna 2013 myös ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen. Toimintatulot kasvoivat 2,8 % eli nopeampaa kuin toimintamenot.

2.2 Menokehitys vuosina 2014 - 2018

Toimintamenot kasvavat vuosina 2014 - 2018 nimellisesti keskimäärin vajaan 2 %. Vuosina 2014 - 2015 toimintamenojen kasvua hidastaa liikelaitosten sekä kuntien ja kuntayhtymien ylläpitämien ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen. Ilman yhtiöittämisiä toimintamenojen keskimääräinen kasvu olisi vuosina 2014 - 2015 noin 2½ %. Laskelman lähtökohtana on laskennallinen väestötekijöistä johdettu palvelutarpeen kasvu. Toimintamenojen volyymin arvioidaan kasvavan noin prosentilla, mikä vastaa väestön määrän ja ikärakenteen muutoksesta johtuvaa palvelutarpeen arvioitua lisäystä.

Toimintamenojen nimellistä kasvua hidastaa kustannustason maltillinen kasvu. Kustannustason nousuennuste perustuu valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen mukaisiin hinta- ja kustannuskehitystä koskeviin oletuksiin. Myös kuntien omat sopeutus-toimet hillitsevät toimintamenojen kasvua vuonna 2014. Tulevina vuosina toimintamenojen kasvua hidastaa rakennepoliittisen ohjelman kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentävät toimenpiteet. Toimenpideohjelmalla tavoitellut säästövaikutukset voidaan sisällyttää laskelmiin vain niiltä osin, kuin toimenpiteistä on riittävän täsmällisiä tietoja ja luotettavia arvioita niiden vaikutuksista.

Henkilöstömenot

Kuntien palkkausmenot kasvoivat viime vuonna aiempiin vuosiin nähden maltillisesti. Henkilöstön määrä väheni vuonna 2012 ja kehitys näyttää jatkuneen vuonna 2013. Vuosina 2014 - 2015 henkilöstömäärää vähentää laskelmissa etenkin yhtiöitettyjen liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen siirtyminen pois peruspalvelubudjetin tarkastelun pii-

ristä. Muutoksen arvioidaan vähentävän kuntasektorin henkilöstöä noin 2000 henkilöllä vuonna 2014 ja runsaalla 3000 henkilöllä vuonna 2015. Kuluvana vuonna kuntatalouden henkilöstömäärää vähentää myös kuntien omat sopeutustoimet.

Kuntien ansiotason arvioidaan kasvavan varsin maltillisesti. Vuosina 2014 ja 2015 ansiotason arvioidaan kasvavan runsaan prosentin, minkä jälkeen ansiotason nousu kiihtyy vähitellen 2 prosenttiin vuonna 2018. Kuntatyönantajan maksut alenevat vuosina 2014 - 2018. Kuntatyönantajan eläkemaksun arvioidaan Kevan ennusteen mukaisesti olevan kuluvana vuonna 23,7 ja alenevan 23,25 prosenttiin vuoteen 2018 mennessä. Näillä oletuksilla palkkausmenot supistuisivat vuosina 2014 - 2015 ja kasvaisivat sen jälkeen keskimäärin vajaan 1 ½ %. Palkkausmenojen supistuminen vuosina 2014 - 2015 johtuu kuitenkin yhtiöitettujen liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittämisestä.

Ostot

Laskelmassa ostojen nimellisen kasvun oletetaan kustannustason nousupaineiden pienemisen myötä hidastuvan 3,6 prosenttiin kuluvana vuonna, ja kasvavan keskimäärin 4,3 prosenttia vuosina 2015 - 2018. Ostomenojen kasvun hidastumiseen vaikuttaa kuluvana vuonna maltillisen kustannuskehityksen lisäksi kireä kuntatalouden tila. Ostomenoja kasvattaa kuitenkin väestön ikääntymisestä johtuva kunnallisten palveluiden kysynnän kasvu.

Avustukset

Kuntien maksamien avustusten oletetaan kasvavan vajaan 3 % vuonna 2014. Vuonna 2015 avustusten kasvua kiihdyttää työmarkkinatuen passiiviosan rahoitusvastuun siirto kunnille. Tässä laskelmassa on oletettu, että se lisää kuntien maksamia avustuksia 135 milj. eurolla mahdolliset kuntien aktivointitoimenpiteet huomioon ottaen vuodesta 2015 alkaen. Toisaalta aktivointitoimenpiteet lisäävät kuntien muita menoja. Siirrosta aiheutuvista kustannuksista kompensoidaan kunnille 75 milj. euroa yhteisöveron jako-osuutta korottamalla.

Hallituskauden loppupuolella toteutettavan asumistuen uudistamisen arvioidaan vähentävän toimeentulotuen tarvetta ja siten alentavan toimeentulotukimenoja. Työttömien määrän ennustetaan nousevan vuonna 2014, mutta tulevina vuosina työttömyyden ennustetaan hitaasti vähenevän. Työttömyyden alentuessa ja työllisyyden kohentuessa myös toimeentulotukimenojen kasvun oletetaan hidastuvan. Riskinä on, että työttömyysjaksojen pitkittymisen myötä toimeentulotukimenot pysyvät korkeina.

Korkomenot

Korkomenojen kehitykseen vaikuttaa lainakannan ja korkotason kehitys. Kuntatalouden lainakannan huomattavasta kasvusta huolimatta korkomenojen kasvu on jäänyt maltilliseksi johtuen matalasta korkotasosta. Korkotason arvioidaan kääntyvän hitaasti nousuun lähivuosina.

Investoinnit

Kuntien ja kuntayhtymien bruttoinvestointeja ja käyttöomaisuuden myyntituloja kasvattaa vuonna 2014 huomattavasti kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen. Kuntien nettoinvestoinnit pienenevät yhtiöittämisen seurauksena kertaluonteisesti laskelmassa noin 400 milj. euroa vuonna 2014. Vuodesta 2015 lähtien laskelmissa on puolestaan oletettu 150 milj. euron pysyvä vähennys investointeihin, sillä liikelaitosten investointime-
not eivät enää yhtiöittämisen jälkeen näy peruspalvelubudjetin kuntatalouden piirissä. Kuntien investointipaineita kasvattaa muun muassa koulujen ja muiden julkisten rakennusten peruskorjaustarpeet sekä tilojen sisäilmaongelmien yleistyminen. Talouden kiristyessä kunnissa joudutaan kuitenkin harkitsemaan uusien investointien aloituksia. Toisaalta pääkaupunkiseudun kuntien suuret investointihankkeet pitävät investointien tason korkealla.

Taulukko 3. Kuntien ja kuntayhtymien menot vuosina 2013 – 2018, mrd. euroa, (käyvin hinnoin)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1.Toimintamenot*	38,4	38,8	39,0	40,0	40,9	42,1
Palkkausmenot*	21,3	21,2	21,0	21,3	21,5	21,9
Palkat*	16,4	16,3	16,2	16,4	16,6	16,9
Muut henkilöm.*	5,0	4,9	4,8	4,9	4,9	5,0
Ostot*	13,9	14,4	14,9	15,6	16,2	17,0
Avustukset*	2,4	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7
Muut toimintamenot*	0,8	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5
2.Toimintatulot*	12,0	11,9	11,0	11,3	11,5	11,8
3.Toimintakate (=2-1)*	-26,4	-26,9	-27,9	-28,7	-29,4	-30,3
4.Korkomenot, brutto*	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6
5.Investoinnit, brutto*	4,7	6,9	4,6	4,6	4,6	4,6
6. Bruttomenot (1+4+5)*	43,4	46,0	43,9	45,0	46,1	47,4
7. Bruttokansantuote, mrd. euroa	201,3	204,1	209,4	215,7	222,6	230,2
8. Toimintamenot, % BKT:sta	19,1	19,0	18,6	18,5	18,4	18,3
9. Bruttomenot, % BKT:sta	21,5	22,5	21,0	20,9	20,7	20,6
10. Kokonaistulot, % BKT:sta	21,2	22,3	20,2	20,0	19,9	19,7
11. Toimintatulot, % toimintamenoista	31,2	30,7	28,3	28,2	28,1	28,0
Kunta-alan henkilöstön määrä, 1 000 henkilöä	432	429	425	425	424	423

* Näihin eriin vaikuttaa etenkin vuosina 2014-2015 kunnallisten liikelaitosten sekä kuntien ja kuntayhtymien hallinnoimien ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen.

3 Kuntien verotulot

3.1 Verotulojen kehitys vuosina 2015 - 2018

Vuonna 2015 kuntien verotuloiksi arvioidaan 21,5 mrd. euroa, ja niiden arvioidaan kasvavan 1,8 %. Alla olevassa taulukossa 4 esitetään ennuste kuntien verotuloista vuoteen 2018 saakka eriteltynä verolajeittain.

Verotuloennuste pohjautuu valtiovarainministeriön kokonaistaloudelliseen ennusteeseen. Talouden ennustetaan kääntyvään hitaaseen kasvuun, ja tämä näkyy myös veropohjien kehityksessä. Kunnallisveron kannalta keskeisten palkkatulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin runsaat 2 % vuodessa ja ansiotulojen yhteensä keskimäärin 2½ % vuosittain. Yhteisöveroennusteessa käytettävän toimintaylijäämän ennustetaan kasvavan keskimäärin 4½ %.

Verotuottoarviolaskelmassa on otettu huomioon valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen sisältyvät verotusta koskevat päätökset. Vuonna 2016 valtion tuloveroasteikkoon ei hallituksen päätöksen mukaisesti tehdä inflaatiotarkistusta. Seuraavien vuosien osalta on tehty tekninen oletus siitä, että valtion tuloveroasteikon rajoihin kuitenkin tehdään inflaatiota vastaava tarkistus. Tämän vaikutus kuntien verotuloihin on vähäinen. Kuntien yhteisövero-osuuden määräaikainen korotus 5 prosenttiyksiköllä päättyy vuoden 2015 lopussa. Työmarkkinatuen rahoitusvastuuta siirretään kunnille pitkäaikaistyöttömien työllistämisen tukemiseksi. Siirrosta aiheutuvia kustannuksia kompensoidaan kunnille korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta 75 miljoonalla eurolla.

Keskimääräinen kunnallisveroprosentti pidetään laskelmassa vuoden 2014 tasolla. Keskimääräisten kiinteistöveroprosenttien osalta laskelmassa on otettu huomioon kiinteistöveroprosenttien vaihteluväleihin esitetyt muutokset, joiden on laskelmassa arvioitu lisäävän kuntien verotuloja 48 milj. euroa.

Näillä oletuksilla kuntien verotulot kasvaisivat keskimäärin 2½ % vuosittain tarkastelujaksolla. Kunnallisveron tuotto kasvaa keskimäärin vajaat 3 % vuosittain seuraten ansiotulojen ennustettua kasvua. Kuntien saama yhteisöveron tuotto kasvaa vain hieman johtuen kuntien yhteisövero-osuuden määräaikaisen korotuksen päättymisestä vuonna 2016. Kiinteistöveron tuoton ennakoidaan puolestaan kasvavan keskimäärin runsaat 2½ %.

Taulukko 4. Kuntien verotulot vuosina 2013 – 2018, milj. euroa

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kunnallisvero	17 952	18 246	18 464	19 053	19 729	20 376
Yhteisövero	1 312	1 391	1 471	1 306	1 390	1 448
Kiinteistövero	1 362	1 510	1 588	1 618	1 648	1 681
Verotulot yht.	20 626	21 147	21 523	21 977	22 767	23 505
Verotulot, % BKT:sta	10,2	10,4	10,3	10,2	10,2	10,2
Muutos, %						
Kunnallisvero	6,6	1,6	1,2	3,2	3,5	3,3
Yhteisövero	8,2	6,1	5,8	-11,2	6,5	4,1
Kiinteistövero	7,2	10,9	5,2	1,9	1,9	2,0
Verotulot yht.	6,8	2,5	1,8	2,1	3,6	3,2
Kunnallisveroprosentti, keskim.	19,38	19,74	19,74	19,74	19,74	19,74
Yhteisöveroprosentti	24,5	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Kuntien osuus yhteisöverosta, %	29,49	35,56	36,36	30,30	30,30	30,30

3.2 Kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset vuonna 2015

Kunnallisvero

Hallituksen päätöksen mukaisesti ansiotuloverotuksen progressiota jyrkennetään alentamalla verotusta kaikkein matalimmilla tulotasoilla ja vastaavasti korottamalla ylimmillä tulotasoilla. Kunnallisverotuksen perusvähennyksen maksimimäärää korotetaan 40 eurolla ja vähennyksen poistumaprosenttia alennetaan 19 prosentista 18 prosenttiin. Työtulovähennyksen enimmäismäärää korotetaan 15 eurolla 1025 euroon, kertymäprosenttia kasvatetaan 1,2 prosenttiyksiköllä ja poistumaprosenttia korotetaan 0,05 prosenttiyksiköllä 1,20 prosenttiin. Vähennysten kasvattaminen vähentää kuntien verotuloja yhteensä 77 milj. eurolla. Valtion tuloveroasteikon määräaikaisen korkeimman veroluokan (nk. solidaarisuusvero) voimassaoloa jatketaan vuoteen 2018 saakka, mutta tällä ei ole vaikutusta kuntien verotuloihin. Valtion progressiivisen tuloveroasteikon kolmea alinta tuloarajaa korotetaan 1,7 prosentilla. Tämän tarkistuksen arvioidaan vähentävän verotuottoa noin 118 milj. eurolla, josta kuntien osuus on 18 milj. euroa.

Lapsiperheiden taloudellisen tilanteen tukemiseksi suunnataan erityinen lapsivähennys pieni- ja keskituloisille vanhemmille. Vähennyksen määrä on 50 euroa yhdestä lapsesta ja vähennyksen saa enintään neljästä lapsesta. Yksinhuoltajan vähennyksen määrä on kaksinkertainen. Vähennys on voimassa määräajaisesti vuoden 2017 loppuun. Lapsivähennyksen verotuottoja vähentävä vaikutus on 70 milj. euroa, josta kuntien osuus on arviolta 38 milj. euroa.

Lisäksi eläkeläisten verotusta kevennetään korottamalla kunnallisverotuksen eläketulovähennystä. Vähennyksen kerrointa korotetaan 0,02 prosenttiyksiköllä 1,39 prosenttiin ja poistumaprocenttia pienennetään yhdellä prosenttiyksiköllä 54 prosenttiin. Muutoksen arvioidaan vähentävän verotuloja yhteensä noin 70 milj. eurolla, josta kuntien osuus on 61 milj. euroa.

Asuntolainojen korkovähennysoikeutta rajoitetaan edelleen aiempien päätösten lisäksi 5 prosenttiyksiköllä vuosittain 2015 - 2018 siten, että asuntolainan koroista enää 50 prosenttia on vähennyskelpoista vuonna 2018. Myös työmatkakulujen verovähennysoikeutta rajoitetaan siten, että kulujen omavastuuosuutta korotetaan 150 eurolla vuonna 2015 ja vähennysoikeutta rajataan edelleen kehyskaudella vähennyksen rakennetta muuttamalla. Korkomenojen ja matkakulujen vähennysoikeuden rajaukset lisäävät kuntien verotuloja yhteensä 38 milj. eurolla vuonna 2015.

Taulukko 5. Valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kunnallisveron tuottoon

	Milj. euroa
Valtion progressiivisen tuloveroasteikon kolmen alimman tuloajan tarkistus	-18
Asuntolainan korkovähennyksen lisärajaus 65 prosenttiin	10
Matkakuluvähennyksen omavastuun korotus	28
Työtulovähennyksen korotus	-38
Perusvähennyksen korotus	-39
Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen korotus	-61
Lapsivähennys	-38
YHTEENSÄ	-156

Kuntien verotuloihin vaikuttavat myös aiemmin päätetyt muutokset (opintolainan korkovähennyksen päättymisen, avainhenkilölaki ja asuntolainan korkovähennyksen rajaaminen), jotka tulevat voimaan vuonna 2015. Uusien ja aiemmin päätettyjen toimien yhteisvaikutus vuonna 2015 arvioidaan 131 milj. euroa kunnallisveron tuottoa vähentäväksi.

Vuoden 2015 veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuottoihin kompensoidaan kunnille valtionosuuksien kautta.

Yhteisövero

Yritysten edustusmenojen 50 prosentin vähennysoikeus palautetaan vuoden 2015 alusta. Lisäksi elokuvatuottajien tuotantotuen verovapaus poistetaan. Pankkivero poistetaan vuoden 2015 alusta ja luottolaitoksille säädetään EU-direktiivin mukaisesti vakausmaksu, joka on vähennyskelpoinen meno yhteisöverotuksessa. Edustusmenojen muutos vähentää yhteisöveron tuottoa yhteensä 38 milj. eurolla ja vakausmaksun vähennyskelpoisuus vähentää vuonna 2015 yhteisöveron tuottoa 10 milj. eurolla. Elokuvatuottajien tuotantotuen verovapauden poistaminen puolestaan lisää yhteisöverotuottoja 4 milj. eurolla. Näistä aiheutuvat kuntien yhteisöveron tuoton muutokset kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla.

Työmarkkinatuen rahoitusvastuuta siirretään kunnille pitkäaikaistyöttömien työllistämisen tukemiseksi. Siirrosta aiheutuvia kustannuksia kompensoidaan kunnille korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta 75 milj. eurolla.

Aiemmin päätetyn mukaisesti määräaikaiset t&k -vähennys ja teollisuusinvestointeja koskevat korotetut poistot perutaan verovuodelta 2015.

Kiinteistövero

Yleisen ja vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosenttien laissa säädettyjä vaihteluvälejä korotetaan vuonna 2015. Yleisen kiinteistöveroprosentin ala- ja ylärajoja korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä siten, että uusi vaihteluväli on 0,80 % – 1,55 %. Vakituisten asuinrakennusten ala- ja ylärajoja korotetaan 0,05 prosenttiyksiköllä siten, että uusi vaihteluväli on 0,37 % – 0,80 %. Ne kunnat, joilla kiinteistöveroprosentti on ollut uusia alarajoja matalampi, joutuvat korottamaan näin ollen veroprosenttejaan. Kiinteistöveroprosenttien vaihteluvälien korotusten arvioidaan lisäävän kuntien kiinteistöverotuloja yhteensä 48 milj. eurolla, kun huomioidaan myös niiden kuntien verotulolisäys, jotka korottavat prosentteja uusia ylärajoja hyödyntäen. Verotulojen lisäystä vastaava määrä leikataan kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta kohdennetusti suhteessa verotulolisäykseen.

4 Kuntien valtionavut

4.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä

Kuntien valtionavut ovat laskennallisia ja yleiskatteisia valtionosuuksia sekä määrättyihin käyttötarkoituksiin kohdistettavia valtionavustuksia, joiden suuruus kattaa määrätyn osuuden toiminnan kustannuksista. Valtionavut koostuvat pääosin valtionosuuksista, jotka muuttuvat asukasluvun ja ikärakenteen sekä kustannustason muutoksen perusteella. Lisäksi valtionosuudet ja -avustukset muuttuvat päätöspäätösteisesti lainsäädännön muutosten ja budjettipäätösten perusteella (valtion toimenpiteet).

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuoden 2015 alusta lukien. Järjestelmää on tarkoitus yksinkertaistaa ja selkeyttää sekä parantaa sen kannustavuutta. Uudistuksessa järjestelmästä poistetaan nykyiset erilliset valtionosuusperusteet, jotka koskevat yleisen osan määrätymisperusteita, sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisia kustannuksia, esi- ja perusopetuksen ja yleisten kirjastojen laskennallisia kustannuksia sekä taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen määrätymisperusteita. Samalla määrätymisperusteiden lukumäärää vähennetään ja poistetaan päällekkäisyyksiä sekä määrätymisperusteiden porrasteisuutta, josta on aiheutunut esteitä kuntien yhdistämistilanteissa.

Uuden järjestelmän peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin ja sairastavuuteen. Ikäryhmitus pohjautuu pääosin nykyisiin ikäluokituksiin. Uudessa järjestelmässä otetaan kuitenkin käyttöön uusi, 16 – 18 vuotiaiden ikäryhmä. Sairastavuuskertoimen osatekijöitä ovat terveyden-, vanhus- ja sosiaalihuolto. Sairastavuuden painoa valtionosuusperusteena korotetaan ja ikärakenteen painoa pienennetään. Muina laskennallisten kustannusten määrätymistekijöinä otetaan käyttöön työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin. Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista. Niitä ovat saamelaiden kotiseutualueen kunnan, syrjäisyyden ja työpaikkaomavaraisuuden lisäosat.

Lisäksi uudistusesityksessä korotetaan verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen tasausraja 100 prosenttiin. Tasauslisäksi ehdotetaan 80 prosenttia tasausrajan ja kunnan asukaskohtaisen laskennallisen verotulon erotuksesta. Tasausvähennystä ehdotetaan muutettavaksi niin, että se olisi 30 prosenttia tasausrajan ylittävästä euromäärästä lisättynä mainitun ylityksen luonnollisella logaritmillä, joka muunnetaan prosenttiyksiköiksi. Verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa ehdotetaan lisäksi otettavaksi uutena huomioon 50 prosenttia ydinvoimalaitosten kiinteistöveroista. Tasaus koskee vain kunnan

peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain mukaista valtionosuutta eikä tasaus koske muiden hallinnonalojen valtionosuuksia ja -avustuksia.

Toisen asteen koulutuksen (nk. ylläpitäjäjärjestelmä) sekä perusopetuksen eräistä oppilaskohtaisesti myönnettävistä rahoituksista vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Ylläpitäjäjärjestelmässä kunnat rahoittavat kunnan asukaskohtaisella rahoitusosuudella myös yksityisten sekä kuntayhtymien järjestämää lukiokoulutusta ja ammatillista peruskoulutusta. Myös aikuiskoulutus, liikunta- ja nuorisotoimi sekä museot, teatterit ja orkesterit, opetustuntikohtaisesti rahoitettava taiteen perusopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitus kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön budjettiin ja hallintoon. Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelman ja vuoden 2014 kehyspäättöksen mukaisesti toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön rakenteet uudistetaan vuosina 2014 – 2016. Toisen asteen koulutuksen rahoituksesta ja rakenteellisesta uudistamisesta annetaan hallituksen esitykset syksyllä 2014. Toisen asteen koulutuksen rahoitusperusteita ja uusia järjestämislupia sovelletaan ensimmäistä kertaa vuonna 2017.

Valtionosuusjärjestelmään sisältyvä valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden valtionosuusprosentti alenee 4,15 prosenttiyksikköä ja on 25,42 vuonna 2015. Näin ollen kunnan rahoitusosuus peruspalveluihin on 74,58 %.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuusprosentti määräytyy 41,89 % mukaan, jota alennetaan euromäärällä, joka johtuu mm. ammattikorkeakoulujen kuntarahoitusosuudesta luopumisesta ja siirtämisestä osittain koskemaan toisen asteen koulutusta. Vapaan sivistystyön koulutuksessa valtionosuusprosentti on 57 %, kuntaosuutta ei ole. Valtionosuusjärjestelmään perustuva valtionrahoitus on kunnille yleiskatteellista korvamerkitsemätöntä rahaa, jonka kohdentamisesta kunnan sisällä päättää kunta itse.

Valtiovarainministeriö tekee päätökset kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta sekä kotikuntakorvauksen perusosista. Valtionosuutta kuntien peruspalvelujen järjestämiseen myönnetään vajaat 8,5 mrd. euroa vuonna 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima valtionosuus kunnille ja kuntayhtymille on arviolta n. 0,56 mrd. euroa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden, esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvausten sekä opetus- ja kulttuuriministeriön opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisten valtionosuuksien ja muun rahoituksen maksatus tapahtuu kootusti yhtenä kokonaisuutena valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

4.2 Kuntien valtionavut vuonna 2015

Kuntien valtionavut ovat vuonna 2015 yhteensä 9,9 mrd. euroa. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan yhteensä 9,0 mrd. euroa ja muihin valtionavustuksiin n. 0,8 mrd. euroa. Valtionavut vähenevät vuodelle 2014 budjetoituun verrattuna yhteensä 541 milj. euroa vuonna 2015.

Kuntien rahoitusosuus valtionosuusjärjestelmän piirissä olevien peruspalvelujen järjestämiseen kasvaa vuonna 2015 n. 1,2 mrd. eurolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon-alan rahoitusosuudet alenevat n. 260 milj. eurolla vuonna 2015, ja ne kohdistuvat ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen jälkeen ainoastaan toisen asteen koulutukseen.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusvastuu siirretään valtiolle vuoden 2015 alusta, eivätkä ne kuulu enää peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin. Rahoitusuudistukseen liittyvät siirrot sekä ammattikorkeakoulujen poistuminen tarkastelusta vaikuttavat siihen, että vuosien 2014 ja 2015 luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Ammattikorkeakoulujen rahoitusvastuun siirron takia valtionosuuksia vähennetään vuodesta 2015 lähtien 455 milj. euroa ja vastaavasti kunnan omarahoitusosuus poistuu ammattikorkeakouluista.

Taulukko 6. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2013 – 2015 valtion talousarviossa (milj. euroa) ja muutos 2014 – 2015 (%)

	2013 budjetoitu ¹	2014 budjetoitu ¹	2015 esitys	2014–2015, %
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasausineen				
VM	8 677	8 613	8 441	-2,0
OKM	979	789	554	-29,8
siitä kuntayhtymät	1 390	1 270	891	-29,8
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	9657	9401	8995	-4,3
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavustukset				
VM, kuntien yhdistymisavustukset	67	35	36	2,8
VM, kunta- ja palvelurakennemuutoksen toteuttaminen		1	1	
OKM, harkinnanvaraiset avustukset	146	165	138	-16,7
OKM, liikuntatoimi ja nuorisotyö	27	27	27	0,3
OKM, perustamishankkeet 2	98	62	5	-92,7
TEM, työllistämistuki kunnille ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen kokeilu	87	90	83	-7,8
TEM, pakolaisista ja turvapaikanhakijoista maksettavat korvaukset	95	93	95	2,2
STM, valtionavustus vanhuspalvelulain toimeenpanoon	6	0	0	0,0
STM, oikeuspsykiatriset tutkimukset sekä potilassiirrot	11	13	14	6,8
STM, terveydenhoitolain mukainen tutkimus (EVO)	31	31	20	-36,1
STM, lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus (EVO)	110	110	97	-12,1
STM, kehittämishankkeet (Kaste)	18	12	2	-82,6
STM, korjaushankkeet	15	0	0	0,0
STM, perustoimeentulotuki	345	330	314	-4,9
STM, kuntouttava työtoiminta	26	26	34	28,4
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavustukset yhteensä	1 083	996	865	-13,1
STM, valtion korvaus lääkärihelikopteritoimintaan	26	33	29	-11,6
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	10 766	10 430	9 889	-5,2

¹⁾ Talousarvio ja lisätalousarviot

²⁾ Osana valtionosuusmuutosta luovutaan valtionavustuksista yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeisiin. Tästä johtuen niiden rahoitusosuus siirretään v. 2015 kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille.

Kustannustason muutos

Vuonna 2015 peruspalvelujen valtionosuuksien indeksikorotus on 0,6 %. Peruspalvelujen hintaindeksin muutokseksi vuonna 2015 ennustetaan 1,1 %, ja lisäksi indeksikorotuksessa otetaan huomioon vuoden 2013 peruspalvelujen hintaindeksin toteutuneen muutoksen ja talousarvioesityksessä käytetyn arvion erotus, -0,6 prosenttiyksikköä. Indeksikorotus lisää peruspalvelujen valtionosuutta 43 milj. eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla valtionosuuksien indeksikorotus on 1,1 %. Korotuksessa ei oteta huomioon em. toteutuneen muutoksen ja talousarvioesityksessä käytetyn arvion erotusta, koska valtionosuuksia ei säästösyistä korotettu indeksillä vuonna 2013. Korotus lisää valtionosuutta n. 19 milj. eurolla, mistä 12 milj. euroa on kuntien arvioitu osuus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset perusopetukseen liittyvät rahoitukset sidotaan uuteen valtakunnalliseen kotikuntakorvauksen perusosaan.

Väestön ja ikärakenteen muutosten vaikutukset valtionosuuteen

Kuntien valtionosuuksiin vaikuttaa ikärakenteen ja väestön määrän ja muiden laskentatekijöiden muutos. Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset lisääntyvät asukas- ja ikärakenteen muutoksen vuoksi 236 milj. euroa vuonna 2015. Valtionosuudet lisääntyvät niistä johtuen 59,9 milj. euroa.

Esiopetusikäisten ja peruskouluikäisten määrä vakiintuu. Lukioon ja ammatilliseen peruskoulutukseen siirtyvä ikäluokka kasvaa vajaalla tuhannella edellisestä vuodesta. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten osuudet kasvavat kaikilla koulutusasteilla. Myös aikuiskoulutuksen kysyntä kasvaa.

Taulukko 7. Asukasluvun ja ikärakenteen muutoksen vaikutukset kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ja laskennallisiin kustannuksiin vuonna 2015, milj. euroa

	Laskennalliset kustannukset	Valtionosuudet
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	236	59,9
YHTEENSÄ	236	59,9

Valtionosuuksien tasaukset

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta lisätään tai vähennetään kuntakohtaisesti valtionosuuden tasauksella, joka perustuu kunnan laskennallisten verotulojen määrään. Vuoden 2015 tasaus perustuu verovuoden 2013 tietoihin.

Taulukko 8. Valtionosuuden tasaus 2013 – 2015, milj. euroa

	2013	2014	2015
Tasauslisät	779	791	1253
Tasausvähennykset	-826	-842	-578
EROTUS / NETTO	-37	-51	675

Verotuloihin perustuvien valtionosuuden tasausten määrä on 1 253 milj. euroa, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 462 milj. euroa. Tasauslisää saa 242 kuntaa. Valtionosuuden tasausvähennys tehdään 62 kunnalle.

Taulukko 9. Kuntien rahoitusosuus peruspalvelujen järjestämiseen¹ (VM)

	2013 budjetoitu	2014 budjetoitu	2015 esitys
Asukasluku	5 372 913	5 398 173	5 422 604
Laskennalliset kustannukset, 1 000 euroa	24 403 834	25 373 758	25 600 814
Rahoitusosuusarvio, 1 000 euroa	16 848 381	17 871 052	19 093 193
Rahoitusosuusarvio, euroa/asukas	3 185,80	3 310,85	3 521,07

¹⁾ Sisältää valtiovarainministeriön pääluokasta rahoitettavan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset.

Taulukko 10. Kuntien rahoitusosuudet toisen asteen koulutukseen (OKM)

	2013 budjetoitu	2014 budjetoitu	2015 esitys
Asukasluku	5 372 913	5 398 173	5 422 604
Laskennalliset kustannukset, 1 000 euroa	3 399 709	3 320 087	2 358 345
Rahoitusosuusarvio, 1 000 euroa	1 975 571	1 929 302	1 666 921
Rahoitusosuusarvio, euroa/asukas	367,74	359,08	307,40

5 Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen

Tässä luvussa tarkastellaan valtionapuihin ja kuntien tehtäviin liittyvien valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntien ja kuntayhtymien talouteen vuodesta 2014 vuoteen 2015. Valtion toimenpiteiden vaikutus perustuu lainsäädännön ja normien muutoksiin sekä harkinnanvaraisten määrärahojen osalta budjettipäätöksiin. Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperustemuutosten kokonaisvaikutuksena heikentävän kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2014 verrattuna nettomääräisesti 218 milj. euroa.

Osana valtiontalouden sopeutustoimia peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään asteittain vuoteen 2017 mennessä. Vuonna 2015 vähennys on 188 milj. euroa verrattuna vuoden 2014 tasoon. Vähennys toteutetaan alentamalla valtionosuusprosenttia yhteensä 0,73 prosenttiyksiköllä. Tämän ja muiden valtionosuusprosentin muutosten jälkeen kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,42 vuonna 2015.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 8 441 milj. euroa, missä on vähennystä 171 milj. euroa vuoden 2014 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Määrärahaa vähentävät eniten valtionosuuden 188 milj. euron leikkaus ja ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistukseen liittyvä 164 milj. euron siirto opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Keskeisimmät määrärahaa korottavat tekijät ovat laskentatekijöiden muutokseen liittyvä 60 milj. euron lisäys, indeksikorotus 43 milj. euroa, oppilaitosten perustamiskustannusten valtionavustusten siirto opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalta 42 milj. euroa, sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoimenpiteisiin liittyvä 47 milj. euron lisäys sekä veroperustemuutoksiin liittyvä 83 milj. euron valtionosuuden lisäys.

5.1 Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ja valtionavustukset

Laki ikääntyvän väestön toimintakyvyn tukemiseksi (vanhuspalvelulaki) tuli voimaan 1.7.2013. Lain toimeenpanoon liittyen kuntien menot kasvavat vuonna 2014 n. 50 milj. euroa. Vanhuspalvelulain uusien ja laajenevien tehtävien osalta valtionosuusprosentti on 54,3. Lain toimeenpanosta johtuva kuntien menojen lisäys vuoden 2015 tasolla on yhteensä noin 151 milj. euroa ja valtionosuus 82 milj. euroa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Lain toimeenpanoon liittyen kuntien menot kasvavat vuonna 2015 noin 9,3 milj. euroa ja valtionosuus 4,65 milj. euroa. Vuodesta 2015 alkaen valtionosuus on yhteensä 13,1 milj. euroa vuodessa. Uudistuksen toimeenpanoa on tarkoitus tukea myös yhteensä 1,5 milj. euron valtionavustuksella ope-
tushenkilöstön jatko- ja täydennyskoulutukseen 2014 – 2016.

Lastensuojelulain muutoksella 1.1.2014 alkaen on täsmennetty velvoitetta lapsen oikeu-
desta tavata sosiaalityöntekijää. Toimenpiteen johdosta kuntien menot kasvavat vuonna 2015 noin 6,8 milj. euroa ja valtionosuus vastaavasti 3,4 milj. euroa.

Vuoden 2015 talousarvioesitykseen liittyy myös eräitä muita lainsäädännöllisiä uudis-
tuksia, jotka vaikuttavat peruspalvelujen valtionosuuden suuruuteen. Tällaisia uudistuk-
sia ovat erityisesti:

- Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Muutokset kohdistuvat lasten ja lapsiperheiden kotipalveluun, eroperheiden valvottuihin tapaamisiin sekä sosiaalisen kuntoutuksen järjestämiseen nuorille. Kuntien menojen lisäys on 32 milj. euroa ja valtionosuuksien lisäys vastaavasti 16 milj. euroa. Rahoituksesta 6,6 milj. euroa on aiempien kehyspäätösten yhteydessä lastensuojeluun varattu määrärahaa ja 9,4 milj. euroa valtiontalouden vuosien 2015 - 2018 kehyspäätöksessä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen varattua määrärahaa.
- Osana valtionosuusuudistusta luovutaan valtionavustuksista yleissivistävän koulutuksen perustamiskustannuksiin. Tästä johtuen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta siirretään oppilaitosten perustamishankkeiden valtionavustukset 42,1 milj. euroa vuodesta 2015 lukien kuntien peruspalvelujen valtionosuusmo-
mentille. Valtiontalouden sopeutustoimista aiheutuva oppilaitosten korjausavus-
tusten säästö on 12,1 milj. euroa vuonna 2015. Jäljellä jäävällä 30,0 milj. eurolla rahoitetaan ennen vuotta 2015 myönnettyt jälkirahoitteiset valtionavustukset.
- Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi perus-
opetuslain (628/1998) muuttamisesta. Muutoksessa muiden kuin evankelis-luteri-
laisen ja ortodoksisen uskonnon sekä elämäkatsomustiedon opetuksen minimi-
ryhmäkokoja tarkistetaan perusopetuksessa. Muutos vähentää kuntien menoja n.
0,5 milj. euroa ja vastaavasti valtionosuutta 0,13 milj. euroa vuonna 2015 ja jatkossa vuosittain arvioitu kokonaiskustannusten pienentyminen on 1,2 milj. euroa.
- Valmistellaan esitys laiksi lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) muuttami-
sesta. Subjektiivista päivähoito-oikeutta rajoitetaan hallituksen rakennepoliitti-
sen ohjelman mukaisesti sosiaaliset perusteet huomioivalla tavalla osa-aikaiseksi
silloin, kun vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai
kotihoitontuella. Muutos vähentää vuositasolla kuntien menoja 24 milj. euroa ja
vastaavasti valtionosuuksia 6 milj. euroa.
- Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus lopetetaan vuodesta 2015 al-
kaen.

5.2 Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus ja valtionavustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahatasoa alentavat hallitusohjelmassa ja kehyspääöksissä sovitut valtionosuusmäärärahojen säästöt, jotka kohdistuvat mm. lukioon, ammatilliseen peruskoulutuksen, työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän rahoitukseen, oppilaitosten perustamiskustannusten valtionosuuteen, vapaan sivistystyön rahoitukseen sekä teattereiden, orkestereiden ja museoiden rahoitukseen. Vuonna 2015 nämä säästöt lisääntyvät 121 milj. euroa edellisvuodesta, mistä 102 milj. euroa on kuntien ja kuntayhtymien arvioitu osuus. Vapaan sivistystyön 10 milj. euron kokonaissäästöistä kuntiin ja kuntayhtymiin kohdistuu arviolta noin 5,7 milj. euroa. Valtiontalouden menosäästöjen johdosta lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta alenee 6426 eurosta 6004 euroon. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon lukiokoulutuksen valtionosuuksiin kohdistettava säästö päätösten mukainen 22 milj. euroa, jota alennetaan 0,5 milj. eurolla, jolloin valtion rahoitusosuuden kokonaissäästö on 21,5 milj. euroa.

Lukiolain muutos, jossa muita uskontoja kuin evankelis-luterilaista ja ortodoksista uskontoa opetettaisiin, mikäli opetukseen osallistuvia olisi vähintään kymmenen, vähentää lukiokoulutuksen rahoitusta vajaat 0,05 miljoonaa euroa.

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille suunnattuun lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen lisätään valtionosuuksia vuodelle 2015 1,1 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2014.

Valtiontalouden menosäästöjen johdosta ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta alenee 2,8 prosenttia, mutta toisaalta nousee indeksikorotuksen takia 1,1 prosenttia, jolloin keskimääräiseksi yksikköhinnaiksi vuodelle 2015 muodostuu 10 782 euroa. Lisäksi osa ammatillisen koulutuksen rahoituksen leikkauksista toteutetaan opiskelijamääriä ja avustuksia vähentämällä.

Yleissivistävän koulutuksen laadun kehittämiseen mukaan lukien koulupudokkuuden estoon lisätään 17,25 milj. euroa. Valtionavustuksia erityisopetukseen liittyvään koulunkäyntiavustajan palkkaamiseen lisätään 10 milj. euroa. Kielikylpyopetukseen laajentamiseen lisätään 3 milj. euroa. Lisäksi perusopetuksen laadun parantamiseen ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen varattuihin valtionavustuksiin kohdistuu 57 milj. euron säästö sekä hallitusohjelmassa ryhmäkoon pienentämiseen varattu 17,3 milj. euron lisärahoitus. Yhteensä toimenpiteet vähentävät kunnille maksettavia yleissivistävän koulutuksen valtionavustuksia arviolta 9 milj. eurolla.

Lisäksi kehyspääöksen mukaisesti leikataan 2 miljoonaa euroa yleissivistävän koulutuksen ja lasten päivähoiton kehittämisen määrärahoista. Myös ammatillisen koulutuksen kehittämismäärärahat pienenevät 6 milj. euroa valtiontalouden sopeutustoimista ja määrärahojen uudelleenkohdentamisesta johtuen.

Toisen asteen koulutuksen rakenneuudistuksen tavoitteena on väestökehitys huomioon ottaen koulutuksen palvelukyvyyn ja yhteistyön vahvistaminen sekä elinvoimaisen ja toimintakykyisen järjestäjäverkon muodostuminen. Tavoitteena on vahvistaa koulutuksen vaikuttavuutta sekä varmistaa koulutuspalveluiden tasa-arvoinen saatavuus maan eri osissa.

Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä lukiokoulutuksen järjestäjäverkon rakenteellista kehittämistä jatketaan rakennepoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan siten, että rahoitus perustuu ensisijaisesti suorituksiin ja tuloksiin, ei opiskeluaikaan.

Nuorten ja vastavalmistuneiden kiinnittymistä työmarkkinoille tuetaan opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalojen yhteistyössä. Kaikille alle 25-vuotiaille työttömille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työttömille tarjotaan työ- tai koulutuspaikka tai aktiivitoimenpide viimeistään kolmen työttömyyskuukauden kuluessa. Nuorten koulutustakuun toteuttamista jatketaan varaamalla nuorille riittävä ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta koko maassa. Lisäksi nuorisotakuuta toteutetaan kehittämällä edelleen opiskelijavalintaprosesseja, ottamalla käyttöön uusi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen kokonaisuus sekä kehittämällä perustutkinnon suorittamisen malleja, joissa hyödynnetään työvaltaisia opiskelumenetelmiä, työpäikällä tapahtuvaa opiskelua ja koulutuksen eri järjestämismuotoja.

Nuorten oppisopimuskoulutuksen edistämiseksi käynnistettyjä kehittämistoimia jatketaan 13 milj. eurolla vuonna 2015. Nuorten yhteiskuntatakuun lisäksi ehdotetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuonna 2015 47 milj. euroa toimenpiteisiin, joilla voidaan purkaa ilman koulutusta jääneiden nuorten varantoa (nuorten aikuisten osaamisohjelma). Lisäksi jatketaan käynnistettyjä kehittämistoimia aikuisten osaamisperustan vahvistamiseksi 10 milj. eurolla. Nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön esitetään veikkausvoittovarot mukaan lukien 27 milj. euroa vuonna 2015.

Valtio varautuu avustamaan Helsingin kaupunkia Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlakirjaston rakentamishankkeessa yhteensä 30 milj. eurolla vuosina 2014–2018. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden toimintaa tuetaan valtionosuuksin ja -avustuksin veikkausvoittovaroista noin 61 milj. eurolla. Myös kuntien ja alueiden kulttuurin kehittämishankkeisiin myönnetään avustuksia noin 1 milj. euroa.

5.3 Rakennepoliittisen ohjelman kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen

Hallitus päätti rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa kehysriihessä 25.3.2014. Osana ohjelman toimeenpanoa kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähennetään, toimintaa tehostetaan ja maksuperusteita tarkistetaan. Tavoitteena on vähentää kuntien menoja yhteensä kahdella miljardilla eurolla, josta puolet hoidetaan kuntien omin toimenpitein ja puolet tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä. Rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyviä, kuntien tehtäviin kohdistuvia toimenpiteitä toteutetaan vuonna 2015 esimerkiksi seuraavasti:

- Kotihoidon tuki uudistetaan siten, että tuki jaetaan puoliksi molempien vanhempien kesken. Vanhemmat voivat hoitaa lapsiaan kotona ja saada kotihoidon tukea, kunnes nuorin lapsi täyttää kolme vuotta. Tukea voi saada koko ajalle kuitenkin vain, jos kumpikin vanhempi hoitaa lasta vuorollaan samanpituisen ajan. Uudistus

edistää sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla. Asiaa koskeva lain muutos tulee voimaan 1.8.2015. Kuntien kustannuksiin ja valtionosuuksiin uudistus vaikuttaa vasta vuodesta 2016 alkaen. Uudistukseen liittyen päivähoidon tarpeen arvioidaan kasvavan myös vuodesta 2016 alkaen.

- Aikuisten hammashuollon tarkistusvälejä pidennetään vähintään kahteen vuoteen. Toimenpiteen johdosta valtionosuuksista vähennetään 0,859 milj. euroa.
- Turvakotitoiminta siirretään valtion vastuulle ja toiminta keskitetään yhdelle kansalliselle viranomaiselle. Siirtoon liittyen valtionosuuksista vähennetään 4 milj. euroa.
- Toisen asteen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ja järjestäjäverkko uudistetaan lakiesityksellä, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2015 alusta. Uudistuksen johdosta valtionapujen arvioidaan alenevan 6,5 milj. eurolla vuonna 2015.

Edellä mainittujen esitysten taloudelliset vaikutukset kuntien menojen ja valtionosuuksien vähennyksinä tulevat näkymään pääosin vasta vuosina 2016 – 2017. Valtiontalouden kehyspäätöksen 2015 – 2018 yhteydessä on lisäksi päätetty useiden muiden toimenpiteiden jatkovalmistelusta siten, että niitä koskevat esitykset annetaan vielä syksyn 2014 aikana. Näitä esityksiä ovat sosiaali- ja terveydenhuollossa erityisesti laitoshoidon vähentäminen vanhustenhuollossa, päivystysjärjestelmän uudistaminen sekä potilastietojen paperimuotoisen arkistoinnin lopettaminen. Useammilla hallinnonaloilla valmisteltavia toimenpidekokonaisuuksia ovat erityisesti kuntien suunnitteluvaroitusten ja normiluonteisten suositusten vähentäminen ja valvontatehtävien uudelleenarviointi sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimusten keventäminen.

Hallitus on päättänyt, että valmistellaan pikaisesti julkisten sosiaali- ja terveystalouden kustannusten hallinnan toteuttava budjettikehysjärjestelmä. Järjestelmän avulla varmistetaan, että julkisten sosiaali- ja terveystalouden kehitys noudattaa menorajoitetta, jossa palvelujärjestelmän tuottavuuden kasvu asetettu tavoite toteutuu.

5.4 Muut toimenpiteet

Kuntien yhdistymisen taloudelliseen tukeen ehdotetaan 36 milj. euroa. Lisäystä vuoden 2014 talousarvioon verrattuna on n. 1 milj. euroa. Vuonna 2014 ei toteutunut yhtään yhdistymistä. Vuonna 2015 toteutuu 3 yhdistymistä. Vuodesta 2015 alkaen toteutuviin kuntien yhdistymisten selvityskustannuksiin esitetään 1,6 milj. euroa. Kunta- ja palvelurakennemuutosten toteuttamiseen ehdotetaan 0,6 milj. euroa. Määrärahaa käynnistetään ja seurataan kehittämishankkeita, jotka tukevat kuntaorganisaatioita uudistuksen toteuttamisessa sekä toiminnan ja palvelujärjestelmien kehittämisessä.

Kuntien lakisääteisiin tehtävien perusteella säädettyjen velvoitteiden vähentämisen toimintaohjelman tueksi käynnistettävien paikallisten kuntakokeilujen rahoitukseen ehdotetaan 0,52 milj. euroa. Määrärahaa käynnistetään paikallisia kokeiluhankkeita ja siitä myönnetään kokeiluihin osallistuville kunnille avustusta.

Määrärahaa sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste) mukaisia tavoitteita toteuttaviin kuntien ja kuntayhtymien kehittämishankkeisiin on käytettävissä 2 milj. euroa. Kaste-ohjelma päättyy vuonna 2015, minkä jälkeen kehittämistoiminta siirtyy osaksi uutta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta.

Valtion korvausta terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin on käytettävissä 97 milj. euroa vuonna 2015. Vähennystä vuoden 2014 talousarvioon verrattuna on 13,44 milj. euroa vuonna 2015. Valtion korvausta terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustoimintaan on käytettävissä 20 milj. euroa (31 milj. euroa vuonna 2014).

Toimeentulotuen kustannuksiin arvioidaan käytettävän n. 628 milj. euroa vuonna 2015, josta puolet on kunnille maksettavaa valtionosuutta. Arvioidut kustannukset laskevat n. 32 milj. euroa vuoteen 2014 verrattuna. Toimeentulotukeen, työttömyysturvaan ja asumistukeen vuosina 2013 – 2014 tehdyt uudistukset vähentävät määrärahan tarvetta. Toisaalta työttömyyden kasvu ja pitkittyminen lisäävät toimeentulotuen tarvetta.

Yli 300 päivää työmarkkinatuella olleiden osalta työmarkkinatuen rahoitusvastuuta siirretään kunnille vuoden 2015 alusta lukien. Tämän arvioidaan lisäävän kuntien menoja 135 milj. eurolla kuntien aktivointitoimenpiteiden vaikutus huomioden.

Taulukko 11. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa (ml. lisätalousarviot), milj. euroa, muutos 2014 – 2015¹

	Menot	Tulot	Netto
1. TOIMINNAN MUUTOKSET JA BUDJETTIPÄÄTÖKSET			
VM, valtionosuusleikkaus		-188	-188
VM, vanhuspalvelulain toimeenpano	51	28	-24
VM, oppilas- ja opiskelijahuollon muutokset	9	5	-4
VM, sosiaalihuoltolain uudistus ja lastensuojelun kehittäminen	32	16	-16
VM, aikuisten hammashuollon säästötoimet	-3	-1	2
VM, subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen	-24	-6	18
VM, valtionosuusmenetysten kompensatiot		-2	-2
VM, yhdistymisavustukset		5	5
VM, kuntajakolain mukaiset selvitykset ja esiselvitykset		-2	-2
VM, kiinteistöveron korotusta vastaava vähennys		-48	-48
VM, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukseen liittyvä vähennys		-40	-40
VM, harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen poistaminen		-20	-20
VM/OKM, perustamishankkeet	-21	-21	0
OKM, koulutuksen laadun kehittäminen	-9	-9	0
OKM, ryhmäkokojen pienentäminen	-14	-14	0
OKM, lukiokoulutuksessa toteutettavat säästöt	-32	-14	19
OKM, ammatillisessa koulutuksessa toteutettavat säästöt	-31	-13	18
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano ammatillisessa koulutuksessa	21	9	-12
OKM, nuorten yhteiskuntatakuuseen liittyvä kouluttamattomien varannon purkaminen ammatillisessa lisäkoulutuksessa	-2	-2	0
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-12	-5	7

	Menot	Tulot	Netto
OKM, nuorten yhteiskuntatakuuseen liittyvä kouluttamattomien varannon purkaminen oppisopimuskoulutuksessa	-1	-1	0
OKM, lukiokoulutuksen yksikköhinnan leikkaus	-15	-6	9
OKM, toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkon rakenteen ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen	-7	-7	0
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnan leikkaus	-25	-10	14
OKM, lukiokoulutukseen valmistava koulutus maahanmuuttajille ja vieraskielisille	2	1	-1
OKM, Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlakirjaston perustamishanke	4	4	0
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen avustusten vähentäminen	-1	-1	0
OKM, uudelleenkohdentaminen ammatillisesta peruskoulutuksesta	-1	-1	0
OKM, vapaan sivistystyön säästö	-6	-6	0
TEM, luovutaan aluevelvoitteesta järjestää työntekomahdollisuuksia työttömille	-3		3
TEM, pakolaisista ja turvapaikanhakijoista maksettavat korvaukset	3	3	0
STM, säästö kehittämishankeissa (Kaste)	-13	-10	4
STM, oikeuspsykiatriset tutkimukset ja potilassiirrot	1	1	0
STM, säästö EVO-tutkimuksessa	-11	-11	0
STM, koulutus-EVO-korvaukset	-13	-13	0
STM, kuntouttava työtoiminta	8	8	0
STM, perustoimeentuluen muutokset	-28	-14	14
STM, turvakotien siirto valtiolle	-8	-4	4
STM, valtion korvaus lääkärikoiteritoimintaan		-4	-4
STM, yli 300 päivää työmarkkinatuella olleiden työmarkkinatuen rahoitusvastuun siirto osaksi kunnille	135		-135
YHTEENSÄ	-14	-395	-381
2. VEROTUKSEN JA MAKSUJEN MUUTOKSET			
Tuloveroperustemuutoksiin liittyvä valtionosuuskompensatio (131 milj. euroa)		0	0
Kiinteistöveroprosenttien ylä- ja alarajojen korotus		48	48
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korottaminen		40	40
Työmarkkinatuen rahoitusvastuun siirtoon liittyvä kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotus		75	75
YHTEENSÄ		163	163
VALTION TOIMENPITEIDEN VAIKUTUKSET YHTEENSÄ	-14	-232	-218

¹⁾ Valtion budjetilla on kuntatalouteen myös välillisiä vaikutuksia, joita ei ole huomioitu tässä taulukossa. Taulukossa luvut on pyöristetty lähimpään täyteen miljoonaan euroon.

6 Maksutulot

Sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjiltä perittävien maksujen osuus palvelujen kokonaisrahoituksesta pienentyi 2000-luvun alkupuolella, mutta on ollut nousussa viime vuosina. Asiakasmaksujen osuus kuntasektorin sosiaali- ja terveystoimen käyttökustannusten rahoituksesta oli noin 1,6 mrd. euroa eli 7 % vuonna 2012. Asiakasmaksujen osuus vaihtelee palveluittain. Terveyskeskusten suun terveydenhuollossa ja vanhusten laitoshoidossa niiden osuus on reilu viidesosa, muussa perusterveydenhuollossa keskimäärin 7 % ja erikoissairaanhoidossa 4 %. Kotipalveluissa asiakasmaksujen osuus on 15 % ja lasten päivähoidossa 14 %.

Hallitusohjelmaan perustuen maksulainsäädäntö tullaan uudistamaan. Ensimmäisessä vaiheessa pyritään toteuttamaan kuntien järjestämän palveluasumisen sekä kotiin annettavien palvelujen maksusääntelyn uudistus ja osana sitä selvitetään mahdollisuus säätää niin sanottu vähimmäiskäyttövara. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan kunnan järjestämisvastuulla olevan palveluasumisen ja kotiin annettavien palvelujen maksua koskevat muutokset. Ehdotukset säädöksiä valmistuvat kesällä 2014.

Jatkossa tehdään koko maksulainsäädännön kokonaisuudistus. Siinä yhteydessä on tarkoitus toteuttaa kunnallisen terveydenhuollon maksukaton ja sairausvakuutuksen omavastuukattojen yhdistäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehdään indeksitarkistus joka toinen vuosi. Viimeksi tarkistus on tehty vuoden 2014 alusta lukien. Asiakasmaksujen indeksitarkistuksista aiheutuvat korotukset tuovat kunnille jonkin verran tuloja.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee syksyyn 2014 mennessä esitykset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamiseksi siten, että maksukertymä nousee 40 milj. euroa vuodesta 2015 alkaen. Kunnan peruspalvelujen valtionosuusmäärärahaan kohdennetaan tähän liittyen 40 milj. euron vähennys. Muilta osin maksujen korotukset eivät vaikuta kuntien valtionosuuksiin.

7 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos

Hallitus on 23.3.2014 sopinut perusteellisesta sosiaali- ja terveystalouden uudistuksesta, jonka tavoitteena on turvata keskeiset hyvinvointipalvelut. Tarkoitus on järjestää kaikki sote-palvelut viiden alueellisen järjestäjän toimesta. Palvelujen järjestämisvastuu ja tuottamisvastuu erotetaan uudistuksessa toisistaan. Sote-alue laatii palvelujen toteuttamista koskien joka neljäs vuosi järjestämis päätöksen. Palvelujen tuottamisvastuussa olevien tulee olla mukana päätöksen valmistelussa, ja sote-alueen tulee seurata ja arvioida päätöksen toteutumista vuosittain. Tuottamisvastuu on kunnalla tai kuntayhtymällä, jolla on toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset vastata palveluista. Palvelut voidaan tuottaa omana toimintana, ostopalveluna, palvelusetelillä tai yhteistoiminnassa. Järjestettävien palvelujen tulee vastata alueen palvelutarvetta.

Uusien järjestämisvastuussa olevien alueiden hallintomalli on kuntayhtymä. Kunnilla on edustus alueen ylimmässä toimielimessä. Kunnat vastaavat jatkossakin palvelujen rahoituksesta, joka perustuu kunnan asukasluvuun, ikärakenteeseen ja sairastavuuteen. Uudistusta viedään eteenpäin jo käynnistyneen rahoitus selvityksen kanssa kuitenkin omana kokonaisuutena. Alueellisen tasa-arvon ja taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi kansallista ohjausta samalla vahvistetaan. Sosiaali- ja terveysministeriöön perustetaan uusi ohjausyksikkö ja sote-neuvottelukunta. Ministeriö neuvottelee vuosittain sote-alueiden kanssa ja hyväksyy järjestämis päätökset. Lisäksi ministeriö antaa joka neljäs vuosi eduskunnalle selonteon sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteista ja palveluja koskevista linjauksista.

Uudistuksen lähtökohta on täydellinen sosiaali- ja terveystalouden integraatio vahvan alueellisen järjestäjän toimesta. Tavoitteena on turvata yhdenvertaiset, asiakaslähtöiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudet koko maassa sekä vahvistaa perustaloudet. Sosiaali- ja terveystalouden integraatiolla sekä riittävän suurilla väestöpohjilla on merkittävä myönteinen vaikutus julkisen talouden kestävyysvajeeseen. Uudistusta koskeva hallituksen esitys valmistellaan kesän 2014 aikana. Hallituksen esitys annetaan marraskuussa 2014 ja laki tulee voimaan alkuvuodesta 2015. Sote-alueet aloittavat toimintansa 1.1.2016 ja tuottamisvastuussa olevat kunnat ja kuntayhtymät 1.1.2017.

LIITE 1

Kokonaistaloudellinen kehitys ja eräitä taustaoletuksia

BKT ja työllisyys	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
BKT:n arvo, mrd. euroa	196,9	199,1	201,3	204,1	209,4	215,7	222,6	230,2
BKT, määrän muutos, %	2,6	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4	1,4	1,4
Työllisten määrä, muutos-%	1,1	0,4	-1,1	-0,4	0,3	0,6	0,6	0,5
Työttömyysaste, %	7,8	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2	7,8	7,5
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat), %	68,6	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5	69,6	70,0
Palkkasumma, muutos-%	4,6	3,4	0,5	0,9	1,7	2,2	2,4	2,5
Eläketulot, muutos-%	4,9	5,6	5,5	4,2	3,4	4,5	4,8	4,7
Hinnat ja kustannukset, %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Yleinen ansiotaso, muutos	2,7	3,2	2,2	1,4	1,2	1,5	1,8	2,0
Kuntien ansiotaso, muutos	3,0	3,6	1,8	1,2	1,1	1,5	1,8	2,0
Kuluttajahinnat, muutos	3,4	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8	1,8	1,8
Rakennuskustannusindeksi	3,3	2,4	1,0	0,9	1,5	2,4	2,4	2,4
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	6,4	3,1	0,2	-0,7	1,3	2,1	1,8	1,8
Valtionosuusindeksi:								
Peruspalvelujen hintaindeksi, muutos	3,3	3,4	1,8	0,9	1,1	1,5	1,7	1,9
Kustannustason muutos, TAE ¹⁾	2,6	3,8	3,0	1,5	0,6	1,5	1,7	1,9
- sisältää indeksin korjauksen ²⁾	0,0	0,6	0,7	0,3	-0,6			
Kuntatyönantajan sotumaksut, %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sairausvakuutusmaksu	2,12	2,12	2,04	2,14	2,13	2,14	2,15	2,14
Työttömyysvakuutusmaksu	3,05	3,06	3,06	2,82	2,82	2,82	2,82	2,82
Eläkemaksu (KuEL)	23,60	23,6	24,0	23,7	23,6	23,5	23,3	23,3
Opettajien eläkemaksu	20,7	19,82	19,6	21,3	21,1	20,9	20,9	20,9
Muut sosiaalivakuutusmaksut	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Kuntatyönantajamaksut yhteensä	30,1	30,1	30,4	30,0	29,9	29,8	29,6	29,5
Vakuutettujen sotumaksut, %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu	0,60	0,60	0,60	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Palkansaajan eläkemaksu, alle 53-v.	4,7	5,15	5,15	5,55	5,75	5,95	6,10	6,15
Palkansaajan eläkemaksu, yli 53-v.	6,0	6,50	6,50	7,05	7,30	7,55	7,75	7,80
TyEL-indeksipisteluku	2323	2407	2475	2509	2519	2562	2604	2650
TyEL-indeksi, muutos	1,4	3,6	2,8	1,4	0,4	1,7	1,6	1,8
KEL-indeksipisteluku	1508	1565	1609	1630	1637	1668	1696	1726
KEL-indeksi, muutos	0,4	3,8	2,8	1,3	0,4	1,9	1,7	1,8

¹⁾ Talousarvioesityksessä käytetty indeksikorotus

²⁾ Talousarvioesityksen kustannustason muutos sisältää indeksin korjauksen, joka tehdään kahden vuoden viiveellä toteutuneen kustannustason muutoksen ja talousarvioesityksessä käytetyn kustannustason muutoksen erotuksen suuruusena.

Taulukon luvut eivät välttämättä summaudu pyöristysten takia.

**VM:N
JULKAISUSARJAN
TEEMAT:**

Budjetti

Hallinnon kehittäminen

ICT-toiminta

Kunnat

Ohjaus ja tilivelvollisuus

Rahoitusmarkkinat

Taloudelliset ja
talouspoliittiset
katsaukset

Valtion työmarkkinalaitos

Verotus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

25a/2014
Valtiovarainministeriön julkaisuja
Syyskuu 2014

ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-604-6 (nid.)
ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-605-3 (pdf)